18 Σεπτεμβρίου 2013

Η μεγάλη μάχη της Δοϊράνης, στις 18 Σεπτεμβρίου 1918

/ Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός

Δημήτρης Νατσιός, Δάσκαλος -Κιλκίς

Μία ακόμη ένδοξη σελίδα του Ελληνισμού που «γράφτηκε» σε τούτο τον ιερό τόπο

Ο τροπαιούχος νομπελίστας μας Γ. Σεφέρης, κατά την παραλαβή του βραβείου Νόμπελ λογοτεχνίας, το 1963, στην καθιερωμένη ομιλία, έδωσε έναν εξαίσιο ορισμό της πατρίδας μας. «Ανήκω» έλεγε, «σε μια μικρή χώρα. Ένα πέτρινο ακρωτήρι στην Μεσόγειο, που δεν έχει άλλο αγαθό παρά τους αγώνες του λαού του, τη θάλασσα και το φως του ήλιου». Προτάσσει στην έξοχη αυτή περιγραφή, όχι τυχαία, ο ποιητής τους αγώνες για την απ’ τα κόκαλα βγαλμένη των Ελλήνων τα ιερά ελευθερία μας.
»Τιμιώτερων εστί η Πατρίς» να το φυσικό λίπασμα του Ελληνισμού, »Την Ρωμιοσύνη μην την κλαις», την Ρωμιοσύνη την ανάστησαν οι ανδρείοι »που ο θάνατός τους θάνατος δεν λογιέται» όπως γράφει και το γνωστό επίγραμμα στο μνήμα του Γρηγορίου Αυξεντίου, του αητού της Κύπρου. Πράγματι η ελληνική

ιστορία έχει μια ιδιοτυπία, μοναδική ίσως στην Οικουμένη. Είναι μια ιστορία αδιάλειπτων αγώνων για επιβίωση. Τόσο το ελληνικό χώμα είναι ποτισμένο με δάκρυα κι αίμα, τόσο τα ελληνικά βουνά είδαν ανθρώπινον αγώνα, που ανατριχιάζεις λογαριάζοντας πως στα βουνά ετούτα και τα ακρογιάλια παίχτηκε η μοίρα του ανθρώπινου γένους'ζ, όπως το έγραψε αριστοτεχνικά ο μεγαλύτερος, μετά τον Παπαδιαμάντη, Νεοέλληνας λογοτέχνης, που έγραφε με την σπάθα του και όχι με το κοντύλι, ο στρατηγός Μακρυγιάννης: »Ότι αρχή και τέλος, παλαιόθεν και ως τώρα, όλα τα θερία πολεμούν να μας φάνε και δεν μπορούνε. Τρώνε από μας και μένει και μαγιά. Και οι ολίγοι αποφασίζουν να πεθάνουν. Και όταν κάνουν αυτήνη την απόφαση, λίγες φορές χάνουν και πολλές φορές κερδαίνουν».

Η ντροπή και η δόξα

Τον αιώνα που μόλις αφήνουμε, τον εικοστό, πολλά θερία πέσανε να μας φάνε. Ξεκίνησε με την γιγαντομαχία στην Μακεδονία. Είναι η εποχή όπου η »μικρά και έντιμος» Ελλάς, καταντροπιασμένη από το αίσχος του '97, δέχεται καταιγισμούς επεμβάσεων, υπονομεύσεων και εξευτελισμών από τις λεγόμενες Προστάτιδες Δυνάμεις. Αιχμάλωτη η δύστυχη πατρίδα μας στις ραδιουργίες των ξένων και στην μικρόνοια των τότε κυβερνώντων αδυνατεί να εκπληρώσει τα εθνικά της ιδανικά.

Αφυπνίστηκε όμως αυτό που όλο και σπανιότερα ακούγεται σήμερα, το φιλότιμο του Έλληνα. Νέοι αξιωματικοί, με πρωτοστάτη τον εθνομάρτυρα Π. Μελά, την σύμπραξη Μακεδόνων αγωνιστών σαν τον Κώττα, τον δυναμισμό λαμπρών ιεραρχών σαν τον Γερμανό Καραβαγγέλη, σώζουν την Μακεδονία, σώζουν και την Ελλάδα κατά την γνωστή ρήση του Ίωνα Δραγούμη. Φτάνουμε στο 1909. 15 Αυγούστου. Στο Γουδί, νέοι αξιωματικοί διαβλέποντας την διεθνή ανησυχία και βλέποντας τα χάλια της σπαρασσόμενης από την παλαιοκομματική συναλλαγή πατρίδα μας, επαναστατούν. Τηλεγραφούν στον θρύλο του Θερίσου, τον Ελευθέριο Βενιζέλο. Από εκείνη την στιγμή η Ιστορία αλλάζει.

»Είς άνθρωπος ζήλω πεπυρωμένος άπαντα τον δήμο δύναται διορθώσαι», λέει ο Αγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος, ένας άνθρωπος που πυρπολείται από ζήλο μπορεί να διορθώσει και να εμπνεύσει όλο τον δήμο, όλο τον λαό. Μέσα σε μια τριετία η πολιτική της »αψόγου στάσεως», η πολιτική των υποκλίσεων, το κακοφορμισμένο απόστημα της εξάρτησης και της υποτέλειας σπάει. Ο στρατός αναδιοργανώνεται, ο λαός εμπνέεται, η Επανάσταση του '21, που έμεινε ημιτελής, είναι έτοιμη να ολοκληρωθεί.

Είναι η εποχή της Μεγάλης Ιδέας. Το όραμα του δικέφαλου αετού, της Πόλης των ονείρων μας. 6 Οκτωβρίου 1912, μια ημερομηνία, ισάξια της 25ης Μαρτίου του '21: Ξεκινούν οι Βαλκανικοί Πόλεμοι. **(Παρενθετικά αναφέρω ότι είναι λυπηρό να αγνοούμε την μεγάλη αυτή επέτειο. Η 6η Οκτωβρίου του 1912 είναι το δεύτερο '21 του Ελληνισμού)**

. Ο ελληνικός στρατός κατανικά στα πεδία των μαχών Τούρκους και Βουλγάρους. Η Ελλάδα της Μελούνας πέτυχε σ’ έναν χρόνο ό,τι δεν είχε κατορθώσει σε ένα περίπου αιώνα. Το έδαφος και ο πληθυσμός της διπλασιάζονται. Τα σύνορα απλώθηκαν μέχρι τον Νέστο και την Πρέσπα. Χάρις στην εθνική ομοψυχία- »Έλληνας ομοφρονέοντας ….χαλεπούς είναι περιγίνεσθαι»- οι Έλληνες είναι ανίκητοι όταν ομοψυχούν έγραφε ο Ηρόδοτος, χάρη, λοιπόν, στο όραμα του Βενιζέλου και τον ενθουσιασμό του αρχιστρατήγου τότε και μετέπειτα βασιλιά Κωνσταντίνου, η Ελλάδα γίνεται σεβαστή στους φίλους και τρομερή στους εχθρούς της. Το κακορίζικο κρατίδιο μεταμορφώνεται σε ισχυρό έθνος. Το βιβλίο όμως της Ιστορίας δεν κλείνει ποτέ. Το 1914 ξεσπά ο Α’ Παγκόσμιος Πόλεμος. Λαοί που ορκίζονταν »πόλεμο στον πόλεμο» επιδίδονται σε μιάν άνευ προηγουμένου αλληλοεξόντωση. Η Γερμανία ακολουθώντας το γαλλοβρετανικό παράδειγμα της υπερπόντιας επέκτασης, προς αναζήτησιν φθηνών πρώτων υλών και εξάπλωση των αγορών της, αναζητεί »μία θέση στον ήλιο». Κυριαρχείται από το τόσο καταστρεπτικό δόγμα του »ζωτικού χώρου». Ο Πλάτων επιβεβαιώνεται και πάλι: »Δια την των χρημάτων κτήσιν άπαντες οι πόλεμοι γίνονται». Ο πόλεμος είναι αναπόφευκτος. Ο πόλεμος αποτελεί συνέχεια της πολιτικής, «με άλλα μέσα» έγραφε ο Φον Κλαούζεβιτς και οι πολιτικοί ρίχνουν τους λαούς τους στο φοβερό αυτό αιματοκύλισμα. Η Ευρώπη χωρίζεται σε δύο αντίμαχα στρατόπεδα. Από την μια η γαλλοβρετανική Εγκάρδιος Συνεννόηση, η γνωστή Αντάντ και από την άλλη η Γερμανία με την αυστρουγγρική αυτοκρατορία, γνωστές ως Κεντρικές Δυνάμεις. Τα μικρότερα ευρωπαϊκά κράτη εξαναγκάζονται- η μοίρα των αδυνάτων- να προσκολληθούν σε ένα από τα δύο αντιμαχόμενα στρατόπεδα. Αλυτρωτικές διαθέσεις, σωβινισμοί, μίση ξεχασμένα, αναβιώνουν.

Ο εθνικός διχασμός

Και η Ελλάδα; Η Ελλάδα που είχε ανάγκη ειρήνης, τίθεται εμπρός σε οξύτατο πρόβλημα. Εκδηλώθηκαν τότε δύο τάσεις εξωτερικής πολιτικής: Η πρώτη, για άμεση συμμετοχή στον πόλεμο εναντίον των Κεντρικών Αυτοκρατοριών, υπαγορευμένη από την συμμαχική υποχρέωση προς την Σερβία αλλά και από την ασφαλή και οξυδερκή πεποίθηση του Βενιζέλου για νίκη της Αγγλίας και Γαλλίας και την θετική έτσι ελπίδα για εξασφάλιση των εθνικών δικαίων. Η δεύτερη, για τήρηση ουδετερότητας, υπαγορευμένη από την εσφαλμένη, όπως αποδείχτηκε, πρόβλεψη του βασιλιά για νίκη της Γερμανίας και από την επιθυμία για ειρηνική εργασία προς αξιοποίησιν των κεκτημένων από τους δύο Βαλκανικούς Πολέμους. Είναι δυστυχώς η εποχή της εθνοκτόνου εσωτερικής έριδος, ο αποτρόπαιος Εθνικός Διχασμός. (Η λέξη αποτρόπαιος εδώ κυριολεκτεί. Ο διχασμός στέρησε την πατρίδα μας από -τρόπαια, από δόξα και νίκες). Δεν θα επιμείνω στην ανάλυση του θλιβερού και ολέθριου αυτού γεγονότος. Δυστυχώς το λάθος της εμφύλιας

διαμάχης το επαναλάβαμε και αργότερα με τραγικές και πάλι συνέπειες. Η Ιστορία διδάσκει ότι κανείς ...δεν διδάσκεται απ' αυτήν. Και ας επισημαίνει πριν από δυόμισυ χιλιάδες χρόνια ο ιστορικός Πολύβιος, ότι αποκλειστικός προορισμός της ιστορίας είναι ο φρονηματισμός αρχόντων και αρχομένων, κυβερνητών και λαού »δια το μηδεμίαν ετοιμοτέραν είναι τοις ανθρώποις διόρθωσις της των προγεννημένων πράξεων επιστήμης» τα σφάλματα των προγόνων, δηλαδή, πρέπει να διδάσκουν τους απογόνους. Εν μέσω πολιτικών, ιδεολογικών και προσωπικών αντιθέσεων, εν μέσω αντισυνταγματικών βασιλικών πρωτοβουλιών, εν μέσω ιταμών και ωμών επεμβάσεων των ξένων, που εντείνουν τον διχασμό του λαού, καταντά το ελληνικό έθνος περίγελως της Οικουμένης.

Ταυτοχρόνως οι Βούλγαροι που εισήλθαν στον πόλεμο στις 14 Οκτωβρίου του 1915 τασσόμενοι στο πλευρό των Γερμανών, καταλαμβάνουν σχεδόν αμαχητί την Καβάλα. Τον Μάιο του 1916 η Μακεδονία παραδίδεται στα γερμανοβουλγαρικά στρατεύματα. Το Δ' Σώμα Στρατού αιχμαλωτίζεται χωρίς να προβάλει αντίσταση, και μεταφέρεται ατιμωτικά στην Γερμανία.

Πριν από την μάχη

Δίνοντας τέλος σ' αυτές τις αθλιότητες ο νόμιμος πρωθυπουργός της Ελλάδος Ελευθέριος Βενιζέλος σχηματίζει στις 26 Σεπτεμβρίου του 1916 προσωρινή κυβέρνηση, το γνωστό κίνημα Εθνικής Αμύνης, και στις 13 Ιουνίου του 1917 επανέρχεται στην Αθήνα προχωρώντας αμέσως στην πολεμική κινητοποίηση ολόκληρης της χώρας στο πλευρό των Συμμάχων. Πρώτο μέλημα του Βενιζέλου η συγκρότηση αξιόμαχου στρατού. Ήδη από τη Θεσσαλονίκη είχαν σχηματισθεί οι Μεραρχίες Σερρών και Κρήτης που πρωταγωνίστησαν στην Μάχη της Δοϊράνης και η Μεραρχία Αρχιπελάγους (γνωστή από το περίφημο έργο του Μυριβήλη «Η ζωή εν τάφω»).

Τον Σεπτέμβριο του 1918 έναντι συνόλου 29 Μεραρχιών, υπό τις διαταγές του Γάλλου αρχιστρατήγου Φρανσαί Ντ' Εσπεραί, η Ελλάδα διέθετε δέκα μεραρχίες, η Γαλλία οκτώ, η Αγγλία τέσσερες, η Σερβία έξι και η Ιταλία μία. Οι ελληνικές δυνάμεις αποτελούσαν το 34% του συνόλου των δυνάμεων, γεγονός που αποδεικνύει την σημαντικότατη συμβολή του ελληνικού στρατού στις επιχειρήσεις διασπάσεως του Μακεδονικού Μετώπου.

Η λίμνη της Δοϊράνης, η κατά τους αρχαίους Πρασιάς ή Πρασιάδα, κατοικημένη από αρχαιοτάτων χρόνων από το ελληνικό φύλο των Παιόνων, λόγω της επίκαιρης στρατηγικής της θέσεως δέχθηκε αλλεπάλληλες επιδρομές βαρβάρων. Η πόλη της Δοϊράνης από τον 17ο αι. είχε γίνει έδρα της επισκοπής Πολυανής και από τον 19ο αι. η περιοχή απετέλεσε ξεχωριστή υποδιοίκηση με την ονομασία

»Καζάς Δοϊράνης». Παρ’ όλες τις τουρκικές διώξεις ο Ελληνισμός της περιοχής ανθεί, καταφέρνοντας να δημιουργήσει γύρω στα 1900 οκτώ σχολεία. Δύο στην Δοϊράνη και τα υπόλοιπα στα χωριά Δροσάτο, Φούρκα, Βλάντοβο, Ακίντζαλη (Μουριές σήμερα).

Η περιοχή ελευθερώθηκε στις 23 Ιουνίου του 1913 για να καταληφθεί πάλι από τους Βούλγαρους το 1915 και να ξανα υπομείνει ο πληθυσμός τα πάνδεινα. Από το 1914 ήδη η Δοϊράνη υπήρξε θέρετρο επιχειρήσεων, με ισχυρή οχύρωση βάθους τριών χιλιομέτρων σε τρεις διαδοχικές γραμμές άμυνας. Η εχθρική τοποθεσία στηριζόταν ανατολικά της λίμνης στα υψώματα του Μηλάνγκα Πάσινα και δυτικά της λίμνης τα υψώματα 603 και 669, επικληθέντα Γκραντ Κουρονέ και Ντούμπ (οι ονοματοδοσίες των υψωμάτων γίνονταν από τους Γάλλους, όπως το περίφημο Σκρα). Οι βουλγαρικές θέσεις ήταν ισχυρότατες και υποστηριζόταν από πολυαριθμότερο πυροβολικό. Τον Ιούνιο του 1918 αναλαμβάνει διοικητής της Συμμαχικής Στρατιάς Ανατολής ο Γάλλος Φρανσαί ντ’ Εσπεραί με την διαταγή να διασπάσει το μακεδονικό μέτωπο. Τυχόν νίκη θα αποθάρρυνε τους Βουλγάρους, αφαιρώντας από τους Γερμανούς έναν σημαντικό σύμμαχο. Ήδη η μεγαλειώδης νίκη στο Σκρα αποκατέστησε το γόητρο του ελληνικού στρατού, κάμπτοντας ταυτόχρονα αυτό του βουλγαρικού, που όδευε προς την συνθηκολόγηση. Η επίθεση στην Δοϊράνη ορίστηκε για τις 18 Σεπτεμβρίου του 1918. Αντίπαλες δυνάμεις ήταν η 22η, 26η και η 28η αγγλικές μεραρχίες και οι ελληνικές μεραρχίες Σερρών με διοικητή τον υποστράτηγο Εμμ. Ζυμβρακάκη και Κρήτης με διοικητή τον υποστράτηγο Παν. Σπηλιάδη. Διοικητής Στρατιάς ορίστηκε ο Άγγλος στρατηγός Μιλν. Απέναντι υπήρχε η επίλεκτη 9η βουλγαρική μεραρχία της Πλεύνας υπό τον ικανότατο στρατηγό Νεζερώφ και 11η ταξιαρχία της 1ης βουλγαρικής στρατιάς.

Η μάχη της Δοϊράνης

Στις 3 το πρωί της 18ης Σεπτεμβρίου εξόρμησαν εν απολύτω σιγή τα τμήματα της μεραρχίας Κρήτης κατά της ανατολικά της λίμνης εχθρικής τοποθεσίας, έχοντας στην πρώτη γραμμή το 29ο σύνταγμα με διοικητή τον ταγματάρχη Βασίλειο Τυπάλδο και το 9ο σύνταγμα με διοικητή τον συνταγματάρχη Παναγιώτη Μίνη. Στις 5.30 είχε καταληφθεί ολόκληρη η προκεχωρημένη αμυντική τοποθεσία. Η παραπέρα προώθηση όμως κατέστη αδύνατη, διότι οι απώλειες υπήρξαν τεράστιες, λόγω της αδυναμίας του συμμαχικού πυροβολικού να υποστηρίξει τις επιθέσεις του πεζικού.
Δυτικά της λίμνης επιτέθηκαν η μεραρχία Σερρών και η 22α και 26η αγγλικές μεραρχίες. Στις 5 και 8 ακριβώς εξόρμησε πρώτο το 1ο σύνταγμα με διοικητή τον συνταγματάρχη Αθ. Μάρκου. Υπό τους ήχους των σαλπίγγων »εμπρός προς έφοδον» και την γνωστή πολεμική ιαχή των Ελλήνων »αέρα» πέτυχε να καταλάβει

έως τις 6.30 ολόκληρη την πρώτη γραμμή χαρακωμάτων και τμήμα της δεύτερης. Ομοίως εξόρμησε και το 2ο σύνταγμα με διοικητή τον συνταγματάρχη Θεόδωρο Μανωλάκη, η 22α αγγλική μεραρχία, το 3ο ελληνικό σύνταγμα υπό τον σχη Λιάσκο και η 26η αγγλική μεραρχία. Το 2ο σύνταγμα ειδικά υπέστη βαρύτατες απώλειες και μεταξύ των νεκρών ήταν και ο ηρωικός συνταγματάρχης Θεόδωρος Μανωλάκης και ο διοικητής του 1ου τάγματος ταγματάρχης Δημήτριος Παπαλουκάς. Οι απώλειες του ελληνικού στρατού ήταν αναλογικά τεράστιες. Αξιοσημείωτο το γεγονός, ότι ο Έλληνας αρχιστράτηγος Παναγιώτης Δαγκλής, σε επιστολή του στον Βενιζέλο διαμαρτύρεται διότι, όπως γράφει »τα ελληνικά τμήματα εγκαταλείφθησαν υπό των Βρεττανών υποστάντα βαρυτάτας απωλείας». Η μεραρχία Σερρών είχε 359 νεκρούς 1713 τραυματίες και 615 αγνοουμένους. Η Μεραρχία Κρήτης είχε 144 νεκρούς και 573 τραυματίες. Αιώνια η ευγνωμοσύνη που χρωστάμε εμείς οι Μακεδόνες στους ήρωες της Κρήτης, που πρωταγωνίστησαν σ’ όλους τους αγώνες για την απελευθέρωση της Μακεδονίας μας.

Το σύνολο των ελληνικών απωλειών ανήλθε σε 3.404 άνδρες. Των βρεττανικών σε 3.115 άνδρες. Ο σκοπός όμως επιτεύχθηκε. Η επίθεση σταμάτησε την επόμενη μέρα, κατόρθωσε όμως να διασπάσει την βουλγαρική τοποθεσία, καθήλωσε όλες τις εχθρικές δυνάμεις της περιοχής Αξιού- Δοϊράνης, με αποτέλεσμα να μην μπορέσει η γερμανική διοίκηση να μετακινήσει ενισχύσεις και να τις διαθέσει στον τομέα Δοβρόπολεως, όπου εφαρμοζόταν η κύρια συμμαχική επίθεση. Αυτό οδήγησε στην βουλγαρική ήττα και συνθηκολόγηση της 30ης Σεπτεμβρίου, γεγονός που επέδρασε αρνητικά στους Γερμανούς, οδηγώντας τους στην άνευ όρων συνθηκολόγηση της 11ης Νοεμβρίου του 1918, με την οποία λήγει ο φονικός πόλεμος.

Είμαστε στο εμείς

Συγκεντρωμένοι εδώ σήμερα τελούμε το μνημόσυνο των ηρώων μαχητών της Μάχης της Δοϊράνης. Προσκυνούμε την ιερή τους μνήμη. Προσκυνούμε τις ιερές σκιές τους που λάμπρυναν το εικονοστάσι του Γένους. Πότισαν το δέντρο της λευτεριάς και αυτό ανθεί. “Η Ρωμανία και αν επέρασεν ανθεί και φέρει κι άλλο», έψαλλε ο Ελληνισμός του Πόντου. Σήμερα κυρίως είναι απαραίτητη η εθνική μας μνήμη. Η Ελλάδα έζησε ανά τους αιώνες χάρι στους αγώνες των παιδιών της και τον πολιτισμό που συνεχώς ανέπτυσσε. Ο στρατηγός Ντ’ Εσπεραί δήλωνε στον Βενιζέλο στις 3 Δεκεμβρίου του 1918. »Η ανδρεία των ελληνικών στρατευμάτων επαξίως κατέκτησε πανταχού τους επαίνους των Συμμάχων. Τα τέκνα είναι αντάξια των προγόνων τους».

Είμαστε κληρονόμοι μιας βαριάς κληρονομιάς, οι ήρωες της Δοϊράνης, οι νεκροί

περιμένουν....΄΄Χρωστάμε σ' όσους πέρασαν, θα 'ρθουν και θα περάσουν, κριτές θα μας δικάσουν οι αγέννητοι, οι νεκροί» διαλαλεί ο Παλαμάς. Η ελευθερία είναι το χρέος μας, αυτή είναι η νέα Μεγάλη Ιδέα του Ελληνισμού. »Ελευθερία τε και Δημοκρατία, ταύτα γαρ μόνα τα άξια λόγου εν Έλλησι» έλεγε ένας από τους γονέους της ανθρωπότητας, ο Σωκράτης. Η εύκολη απόκτηση χρήματος και το μανιώδες κυνήγι των πιο ευτελών απολαύσεων είναι οι ταφόπλακες ενός έθνους. Το έθνος πρέπει να θεωρεί αληθινό, ότι είναι εθνικό, λέει ο Σολωμός. Έχουμε τέτοια ακαταμάχητα εθνικά όπλα. Είναι η γλώσσα μας, η ψυχή του λαού μας. Είναι η πίστη μας. Όπως έγραφε ο ποιητής μας Αρ. Βαλαωρίτης »ο πέλεκυς της ξενοκρατίας ουδέποτε κατέστρεψε την ενότητα της ημετέρας φυλής, θαυμασίως διασωθείσης τη παντοδυνάμω συνάρσει της Ορθοδόξου ημών πίστεως».

Είναι τα ήθη και τα έθιμά μας, το ομότροπον του Ηροδότου. Όλα αυτά όμως απαιτούν ομοψυχία, ομόνοια, εθνική ενότητα. Βροντοφωνάζει ο Μακρυγιάννης, εθνικό κληροδότημα ο λόγος του:

«Τούτη την πατρίδα την έχομεν όλοι μαζί, και σοφοί και αμαθείς, και πλούσιοι και φτωχοί, και πολιτικοί και στρατιωτικοί, και οι πλέον μικρότεροι άνθρωποι. Όσοι αγωνιστήκαμεν, αναλόγως ο καθείς, έχομεν να ζήσομεν εδώ. Το λοιπόν δουλέψαμεν όλοι μαζί, να την φυλάμε και όλοι μαζί, και να μην λέγει ούτε ο δυνατός εγώ, ούτε ο αδύνατος. Ξέρετε πότε να λέγει ο καθείς εγώ; Όταν αγωνισθεί μόνος του και φκειάσει ή χαλάσει, να λέγει εγώ. Όταν όμως αγωνίζονται πολλοί και φκειάνουν, τότε να λένε εμείς. Είμαστε εις το εμείς κι όχι εις το εγώ». Σ' αυτό το εμείς ήταν οι ήρωες της μάχης της Δοϊράνης.

Όπως έλεγε ο επιγραμματογράφος αρχαίος ποιητής Σιμωνίδης: «Άσβεστον κλέος οίδε φίλη περί πατρίδι θέντες κυάνεον θανάτου αμφεβάλοντο νέφος. Ουδέ τεθνάσι θανόντες, επεί σφ' αρετή καθόπερθεν κυδαίνους ανάγει δώματος εξ' Αίδεω». Δηλαδή, αυτοί εδώ (οι ενταφιασμένοι νεκροί), αφού περιέβαλαν την αγαπημένη πατρίδα με άσβεστη δόξα, ντύθηκαν με το μαύρο σύννεφο του θανάτου. Αλλά δεν έχουν πεθάνει, αν και σκοτώθηκαν, επειδή η ανδρεία τους, αφού πάνω απ' όλα τους δόξασε, τους οδηγεί από τον Άδη πάνω στους ουρανούς.

* Εκφωνήθηκε την Δευτέρα 18 Σεπτεμβρίου 2000 στο στρατιωτικό κοιμητήριο της Δοϊράνης

Πηγή:aktines.blogspot.gr